Πώς καθιερώθηκαν και επικράτησαν οι νηστείες της Εκκλησίας μας

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 5 Μαρτίου, 2011

Σε πολλά σημεία της Αγίας Γραφής γίνεται λόγος για τη νηστεία και όλοι οι ιεροί Πατέρες της Εκκλησίας μας αναφέρονται σε ομιλίες τους στο θέμα της νηστείας.

Ο Μέγας Βασίλειος μάλιστα, που μας άφησε δύο εξαίρετες ομιλίες περί της νηστείας, ονομάζει τη νηστεία «συνηλικιῶτιν τῆς ἀνθρωπότητος».

Είναι, λέει, η πρώτη εντολή που δόθηκε στους ανθρώπους από τον Θεό.

«Νηστεία ἐν τῷ παραδείσῳ ἐνομοθετήθη». Όταν έδωσε εντολή στους Πρωτοπλάστους να μη φάγουν τους καρπούς ενός συγκεκριμένου δένδρου, έδωσε εντολή «νηστείας και εγκρατείας» (ΕΠΕ 6, 26).

Αυτή λοιπόν η θεόσδοτη εντολή, την οποία τήρησε και ο Θεάνθρωπος και οι άγιοι Απόστολοι, όταν οργανώθηκε με τη Χάρη του Παναγίου Πνεύματος η Εκκλησία, έλαβε τη θέση της στη ζωή της Εκκλησίας. Καθορίστηκαν μάλιστα οι ημέρες της νηστείας με αποφάσεις Συνόδων και ιερών Κανόνων για να λειτουργούν τα πάντα «κατά τάξιν καί εὐσχημόνως» (Α’ Κορ. ιδ’ 40).

Έτσι πολύ νωρίς καθιερώθηκε η Νηστεία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και της Τετάρτης και Παρασκευής. Ο ΞΘ’ (69^{ος}) Αποστολικός Κανών θεσπίζει τα εξής: «Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἤ Πρεσβύτερος, ἤ Διάκονος, ἤ Ὑποδιάκονος, ἤ Ἀναγνώστης, ἤ Ψάλτης, τήν ἁγίαν Τεσσαρακοστήν οὐ νηστεύει, ἤ Τετράδα, ἤ Παρασκευήν, καθαιρείσθω. Ἐκτός εἰμή δι’ ἀσθένειαν σωματικήν ἐμποδίζοιτο. Ἐάν δέ λαϊκός ᾖ, ἀφοριζέσθω» («Πηδάλιον»).

Ο άγιος Νικόδημος ερμηνεύοντας και σχολιάζοντας στο «Πηδάλιον» τον Κανόνα αυτό γράφει: «Όλους ομού και ιερωμένους, και λαϊκούς προστάζει ο παρών Κανών να νηστεύωσι παρομοίως και επίσης, τόσον την μεγάλην Τεσσαρακοστήν, όσον και κάθε Τετράδα και Παρασκευήν… Την μεν αγίαν Τεσαρασκοτήν νηστεύομεν… όχι διά

το Πάσχα, όχι διά τον Σταυρόν, αλλά διά τας αμαρτίας μας... Όθεν δεν πρέπει να λέγωμεν ότι πενθούμεν διά τον Σταυρόν. Ου γαρ δι' εκείνον πενθούμεν· μη γένοιτο· αλλά διά τα εδικά μας αμαρτήματα. Νηστεύομεν δε την Τεσσαρακοστήν, κατά την μίμησιν του Κυρίου, οπού ενήστευσεν επί του όρους ημέρας τεσσαράκοντα. Τας δε δύω ημέρας της εβδομάδος νηστεύομεν, την μεν Τετράδα, διατί εις την ημέραν αυτήν έγινε το συμβούλιο διά την προδοσίαν του Κυρίου μας· την δε Παρασκευήν, διατί εις την ημέραν ταύτην έπαθε σαρκί τον υπέρ της σωτηρίας μας θάνατον...». Η ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδος με τον ΠΘ' (89^{ο}) Κανόνα της κάνει ειδικό λόγο για τη Νηστεία της Μεγάλης Εβδομάδος: «Τας του σωτηρίου πάθους ημέρας, εν νηστεία και προσευχή και κατανύξει επιτελούντας, χρη τους πιστούς περί μέσας της περί το μέγα Σάββατον νυκτός ώρας απονηστίζεσθαι...». Ορίζει δηλαδή να λήγει η νηστεία μετά το μεσονύκτιο του Μεγάλου Σαββάτου («Πηδάλιον»).

Για την Τεσσαρακοστή των Χριστουγέννων, το γνωστό Σαρανταήμερο, που είναι κάπως ελαφρότερη νηστεία, διότι επιτρέπεται κατάλυση ιχθύων, ο άγιος Συμεών, αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, που είναι ειδικός ως προς τα λειτουργικά θέματα της Εκκλησίας, γράφει: «Η Τεσσαρακονθήμερος (νηστεία) εικονίζει την νηστείαν του Μωυσέως, όστις νηστεύσας τεσσαράκοντα ημέρας και νύκτας έλαβεν εις πλάκας τους λόγους του Θεού, ημείς δε νηστεύοντες τεσσαράκοντα ημέρας βλέπομεν και λαμβάνομεν τον ζώντα λόγον εκ της Παρθένου, όχι γεγραμμένον εν λίθοις, αλλά σεσαρκωμένον γεννηθέντα, και αξιούμεθα να κοινωνώμεν την θειοτέραν αυτού Σάρκα» («Τα Άπαντα» Εν Αθήναις 1868, σ. 369).

Παρόμοια είναι και η Νηστεία των Αγίων Αποστόλων, για την οποία ομιλεί το αρχαίο εκκλησιαστικό κείμενο, που επιγράφεται «Διαταγαί Αποστόλων». «Μετά ουν το εορτάσαι υμάς την Πεντηκοστήν εορτάσατε μίαν εβδομάδα (επιτρέπεται σ' αυτήν κατάλυση σε όλα), και μετ' εκείνην νηστεύσατε μίαν· δίκαιον γαρ και ευφρανθήναι επί τη εκ Θεού δωρεά (για την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος) και νηστεύσαι μετά την άνεσιν (ΒΕΠΕΣ 2, 93). Και οι θείοι Απόστολοι, σχολιάζει ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης, «ενήστευαν και ούτως επέμποντο εις το κήρυγμα» («Πηδάλιον» Σημ. εις 69^{ον} Αποστολικόν Κανόνα).

Για τη Νηστεία του Δεκαπενταυγούστου, που διαρκεί λίγες ημέρες, ο άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης γράφει ότι «εις τιμήν αποβλέπει της του Θεού Λόγου Μητρός, η οποία προγνωρίζουσα την αγίαν της μετάστασιν από τον κόσμον, πάντοτε ηγωνίζεται υπέρ υμών, και ενήστευεν, αν και χρείαν δεν είχε Νηστείας, ως καθαρά και πανάμωμος, ζώσα δε αγγελικώς η υψηλοτέρα και των Αγγέλων και προσευχομένη συνεχώς... και πάντοτε δι' ημάς ικετεύουσα... Διά τούτο και ημείς χρεωστούμεν να νηστεύσωμεν... εκμιμούμενοι τον βίον της» (έ. α.)

Τα πιο πάνω ελάχιστα πληροφοριακά στοιχεία, ως προς τον καθορισμό των Νηστειών της Εκκλησίας μας, ας γίνουν αφορμή να αγαπήσουμε τη νηστεία, όπως

μας προτρέπουν οι ύμνοι των ημερών αυτών.

Είναι πολύ αποτελεσματικό όπλο στον αόρατο πόλεμο για την κατάκτηση της αγιότητας.

(Περιοδικό «Η Δράσις μας», Φεβρουάριος 2010)

(Πηγή ηλ. κειμένου: ΧΦΔ)